

Західноукраїнський національний університет
Центр стратегічної аналітики та міжнародних студій

*Міжнародна міждисциплінарна
наукова конференція*

*«УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ:
ІСТОРИЧНІ УРОКИ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ»*

Збірник матеріалів

18 березня 2021

Тернопіль

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр стратегічної аналітики та міжнародних студій

партнери

Вармінсько-Мазурський університет (Польща)
Люблінський католицький університет імені
Івана Павла II (Польща)
Батумський державний університет імені
Шота Руставелі (Грузія)
Католицький університет в Ружомберку (Словаччина)
Національний авіаційний університет (Україна)

Збірник тез доповідей
Міжнародної міждисциплінарної
наукової конференції

«УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ:
ІСТОРИЧНІ УРОКИ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ»

18 березня 2021 року

Тернопіль

**WEST UKRAINIAN NATIONAL UNIVERSITY
Center for Strategic Analysis and International Studies**

partners

**University of Warmia and Mazury in Olsztyn (Poland)
The John Paul II Catholic University of Lublin (Poland)
Batumi Shota Rustaveli State University (Georgia)
Catholic University in Ružomberok (Slovakia)
National Aviation University (Ukraine)**

**The book of abstracts
of International Interdisciplinary Scientific Conference**

**«UKRAINE IN THE INTERNATIONAL AREA:
HISTORICAL LESSONS, MODERNITY AND
PROSPECTS»**

March 18, 2021

Ternopil, Ukraine

УДК 94:321.342

ББК 66.011.4

З 90

Збірник тез доповідей Міжнародної міждисциплінарної наукової конференції «Україна на міжнародній арені: історичні уроки, сучасність і перспективи» (18 березня 2021 р., Тернопіль, ЗУНУ). Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. с.

Збірник тез укладено за матеріалами доповідей на Міжнародній міждисциплінарній науковій конференції «Україна на міжнародній арені: історичні уроки, сучасність і перспективи», яка відбулася 18 березня 2021 року в місті Тернопіль на базі Західноукраїнського національного університету. Організатор форуму – Центр стратегічної аналітики та міжнародних студій.

За зміст наукових публікацій, рівень стилістичного оформлення текстів, достовірність наведених фактологічних і статистичних даних, дотримання стандартів академічної доброчесності повну відповідальність несуть автори.

Відповідальний за випуск та редактор видання А.В. Грубінко

Collection of Abstracts of the International Interdisciplinary Scientific Conference «Ukraine in the international area: historical lessons, modernity and prospects» (March 18, 2021, Ternopil, Ukraine). Ternopil: V. Hnatyuk TNPUPublishing House, 2021. p.

The collection of abstracts was compiled on the basis of reports at the International Interdisciplinary Scientific Conference «Ukraine in the international area: historical lessons, modernity and prospects», which took place on March 18, 2021 in Ternopil on the basis of West Ukrainian National University. The forum is organized by the Center for Strategic Analysis and International Studies.

Authors of the reports are fully responsible for the content of scientific publications, the level of stylistic design of texts, the accuracy of the given factual and statistical materials, compliance with the standards of academic integrity.

ISBN 974-136-1189-49-2

© ЗУНУ, 2021

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: НАЦІОНАЛЬНИЙ, РЕГІОНАЛЬНИЙ, ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІРИ

Горобець О.О.

Безпекові загрози для світових судноплавних маршрутів
у контексті мілітаризації північного морського шляху7

Грубінко А.В.

Політика кібербезпеки Європейського Союзу11

Котик Ю.В.

Актуальність економічної парадипломатії в умовах
глобалізації18

Мартинов А.Ю.

Посилення ролі аналітичних структур у процесі формування
зовнішньої політики ФРН21

Подковенко Т.О.

Європейські стандарти кібербезпеки26

Чижовська Н.І.

Соматичні права людини: міжнародно-правова регламентація..30

Шевчук В.В.

Сінгапурська конвенція: теоретико-правові аспекти35

Maja Ściechowicz

Międzynarodowa przestępczość transgraniczna – wybrane
aspekty przemytu towarów38

Mariam Baladze

Legal grounds of using armed forces in modern
international law50

Natia Kakaladze, Teona Mosidze

Georgian way to join EU- priorities and challenges53

Daniel Zero

Legal dilemmas in light of threats from the Global Networks59

СЕКЦІЯ 2

УКРАЇНА В РЕАЛІЯХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Дідушин В.В.

Законодавство України про захист і збереження культурної спадщини63

Кокітко І.В.,

Правовий звичай як джерело права в Україні та світі66

Прийдун С.В.,

Позиція України щодо агресії РФ проти Грузії у 2008 р.71

Хоменко П.П.

До питання історії російсько-польських взаємовідносин в міжнародній політиці кінця XVIII століття76

Штокалюк Дмитро

Етнопсихологічний аспект у гібридній війні РФ проти України81

Majer Anna

Wykonywanie kar izolacyjnych - system penitencjarny w Polsce i na Ukrainie85

Khoperia Margarita

Civil rights in constitutions of Poland and Ukraine – differences and similarities92

СЕКЦІЯ 3

УКРАЇНА В СИСТЕМІ ДВОСТОРОННЬОЇ МІЖДЕРЖАВНОЇ СПІВПРАЦІ ТА В МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Жоу Янджі

Співпраця Китаю та України у контексті проекту «Один пояс –
один шлях» 97

Знак В.М.

Україна – НАТО: основні етапи і проблеми співпраці101

Куценко К.Д.

Загальна характеристика правових засад діяльності
апарату суду104

Росінець С.С.

Участь України в правовому напрямку діяльності ООН108

Сергєєва А.О.

Україна в мондіальному світі XXI століття: інституціональна
історія ГУАМ (1997-2021 рр.)112

Madej Bartłomiej

Rola krajowych i międzynarodowych organizacji
Pozarządowych w zwalczaniu przestępczości przeciwko
środowisku naturalnemu116

Прийдун С.В.
*кандидат історичних наук,
асистент кафедри всесвітньої історії
та релігієзнавства
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ПОЗИЦІЯ УКРАЇНИ ЩОДО АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ ГРУЗІЇ У 2008 Р.

Однією з ключових причин невизначеності сучасного світового устрою є незавершеність процесу трансформації постбіполярної системи міжнародних відносин від моно- до поліцентричної моделі. Посилення поліцентричності у міжнародній політиці простежується на початку ХХІ ст. та характеризується послабленням геополітичного впливу США, фрагментацією всередині ЄС та активізацією неоімперської зовнішньої політики РФ.

Окреслені зміни геополітичних реалій були озвучені В. Путіним на мюнхенській безпековій конференції 10 лютого 2007 р. Президент РФ відкидав монополярність у міжнародних відносинах та геополітичне лідерство США, звинувачуючи Захід у розширенні НАТО шляхом інтеграції посткомуністичних держав. Головний меседж полягав в активізації РФ на міжнародній арені з метою відновлення свого геополітичного впливу, несприйнятті монополярності міжнародного порядку та курс на забезпечення багатополярності [1]. Цій промові належить ключове значення в загостренні відносин РФ із Заходом. С. Троян, зазначає, що саме вона започаткувала другу холодну війну в міжнародних відносинах [2, с. 53].

Визнання незалежності Косова США та їх європейськими союзниками призвело до активізації дій РФ спрямованих на унеможливлення порушення монопольного лідерства Москви на пострадянському просторі. Особливе занепокоєння у Кремля викликали прагнення Києва і Тбілісі активізувати співпрацю з НАТО з метою отримання ПДЧ. Напередодні Бухарестського саміту НАТО Росія, користуючись відсутністю консенсусу серед європейських держав щодо євроатлантичного майбутнього України та Грузії, заручилась підтримкою Франції та Німеччини, які залежали від імпорту російських енергоносіїв та не бажали посилення впливу США в Центрально-Східній Європі. І як наслідок, замість отримання ПДЧ чи конкретних дорожніх карт активізації співпраці Україна і Грузія отримали

вітання своєму євроатлантичному вибору у підсумковій декларації саміту [3].

Відсутність адекватної підтримки України і Грузії на Бухарестському саміті НАТО сприяло активізації реалізації неоімперських амбіцій на міжнародній арені. Одним з найдієвіших інструментів, які використовував Кремль для унеможливлення дистанціювання пострадянських республік від своїх геополітичних проєктів, була підтримка сепаратистських настроїв і рухів у здебільшого російськомовних регіонах держав пострадянського простору. Використовуючи незадоволення населення ускладненням соціально-економічного становища, маніпулюючи видуманими загрозами російськомовному населенню та можливій війні, апелюючи до культурних та релігійних відмінностей етнічних груп і національностей, Москва здійснювала систематичний тиск на своїх сусідів, ставлячи їх територіальну цілісність і суверенітет під сумнів. Придністров'я, Південна Осетія, Абхазія, Крим, Нагорний Карабах – ситуація, настрої населення в цих територіях і їх статус був і залишається дієвим засобом тиску Росії для залучення пострадянських держав у свої геополітичні та економічні проєкти.

Загострення протистояння Тбілісі з сепаратистськими регіонами – Абхазією та Південною Осетією у 2008 р. – це продовження конфлікту, який розпочався після розпаду СРСР і в якому Кремль позиціонував себе як посередник і гарант забезпечення виконання досягнених домовленостей, хоча сепаратистські регіони отримували повну військову, політичну та економічну підтримку від Росії.

Російському військовому вторгненню на територію Грузії передували численні провокації, артилерійські обстріли, терористичні акти, які змусили Тбілісі вдатись до активних дій щодо нейтралізації загрози зі сторони невизнаних республік. У відповідь Росія розпочала введення регулярних військ на територію Грузії із використанням танків, артилерії та авіації, зокрема авіаційного бомбардування зазнав грузинський порт Поті. Очевидно, що різниця у військовому потенціалі та ресурсному забезпеченні Росії і Грузії уможливлювали реальну загрозу захоплення Тбілісі. Саме тому керівництво Грузії на чолі з М. Саакашвілі розпочало курс на максимальну інтернаціоналізацію конфлікту та пошук союзників, особливі сподівання покладались грузинською владою на США та їхніх європейських союзників. Однак важлива роль відводилась і підтримці сусідів – пострадянських держав.

Очевидно, що Україна не могла не відреагувати на російську агресію проти Грузії, яка за президентства В. Ющенка була одним з ключових стратегічних партнерів нашої держави, особливо в рамках ГУАМу, адже

як Україна, так і Грузія прагнули дистанціюватись від Москви та інтегруватись до євроатлантичних структур, обидві держави мали проблемні сепаратистські регіони, суверенітет над якими постійно ставився під сумнів РФ. Не менш важливе значення належить особистим дружнім відносинам між В. Ющенком та М. Саакашвілі, які прийшли до влади внаслідок електоральних революцій та мали на меті реалізацію реформ, спрямованих на розбудову ринкової економіки та демократичних інститутів. Тому від початку ескалації конфлікту Україна в особі Президента та МЗС зайняли чітку позицію підтримки територіальної цілісності і суверенітету Грузії.

Уже 8 серпня 2008 р. МЗС опублікувало 2 заяви. У першій було висловлено стурбованість щодо загострення ситуації у Південній Осетії, закликано всі сторони вжити заходів для негайного припинення вогню і підтверджено чітку позицію щодо необхідності забезпечення територіальної цілісності і суверенітету Грузії, а також готовності України брати участь у мирному врегулюванні ситуації [4]. Натомість, друга заява уже відображала реальні наслідки загострення ситуації в Грузії, Україна визначає Росію як безпосереднього учасника конфлікту та закликає РФ вивести свої війська з Грузії і здійснити необхідний вплив на сепаратистський режим Цхінвалі [5].

Цього ж дня Президент України направив у Тбілісі Костянтина Єлісєєва, заступника Міністра закордонних справ України як Спеціального Представника, його основним завданням було проведення консультацій з керівництвом Грузії, представниками ОБСЄ, аналіз ситуації в регіоні та пропозиціями Києва щодо врегулювання конфлікту. В основі мирного плану, запропонованого В. Ющенком, було підтвердження територіальної цілісності та суверенітету Грузії. Очевидно, що такий варіант деескалації конфлікту не сприймався Кремлем. Варто зазначити, що К. Єлісєєв став першим високопоставленим дипломатом, який прибув у Грузію після початку російської агресії [5, с. 224]/

Дислокація Чорноморського флоту РФ в Україні була ще однією важливою причиною активної позиції України щодо протидії агресивним діям РФ на Кавказі, адже очевидною була висока ймовірність застосування військових кораблів у цьому конфлікті. За словами В. Ющенка, це фактично означало втягнення України у конфлікт без її погодження. Саме тому 10 серпня 2008 р. МЗС України у своїй заяві застерегло Москву від можливого використання кораблів ЧФ РФ, які дислокуються в Україні, у конфлікті навколо Південної Осетії. Зокрема, МЗС заявило про те, що Україна залишає за собою право заборонити повернення на територію України кораблів та суден, які можуть взяти

участь у вищезгаданих діях. У такий спосіб російська агресія проти Грузії актуалізувала комплекс неврегульованих питань що стосуються тимчасової дислокації ЧФ РФ у Криму, адже Москва ігнорувала усі попередні пропозиції Києва щодо розроблення угод, які б регламентувати участь кораблів і суден ЧФ РФ у конфліктних ситуаціях [6].

Уже 11 серпня 2008 р. Грузію відвідав очільник зовнішньополітичного відомства України Володимир Огризко, який підтвердив чітку позицію України щодо підтримки територіальної цілісності України та проінформував про заходи України на міжнародній арені з метою протидії агресивним діям РФ [5, с. 224].

Основна ініціатива в організації міжнародної підтримки Грузії належить В. Ющенко, зокрема, у своїх спогадах третій Президент України пише про те, що 11 серпня у нього відбулась телефонна розмова з М. Саакашвілі, який заявив, що росіяни йдуть на Тбілісі. Після цього розпочинаються активні консультації Президента України з президентом Польщі Лехом Качинським, останній залучив до переговорів лідерів Балтійських держав. За підсумками, було погоджено спільний візит підтримки лідерів 5 держав: Президента України Віктора Ющенка, президента Польщі Леха Качинського, президента Естонії Томаса Ільвеса, президента Литви Валдаса Адамкуса і прем'єр-міністрів Латвії Івара Годманіса [7, с. 449–450].

Окрім цього, лідери України і Польщі намагались донести своє бачення щодо варіанту врегулювання конфлікту президенту Франції Н. Саркозі, який як лідер головуєчої на той час держави в ЄС розробляв план мирного врегулювання, який, виходячи з скептичної позиції Франції щодо євроатлантичних прагнень Грузії, не враховував усіх реалій та особливостей ситуації довкола Південної Осетії.

Варто зазначити, що російська сторона намагалась блокувати візит лідерів 5 держав, зокрема, літак польського президента так і не отримав дозволу повітряного коридору над територією РФ, таким чином курс було змінено на Анкару, а звідти – в Азербайджан. Президент Азербайджану Ільхам Алієв до візиту-підтримки не приєднався. Очевидно, що цей візит був безпрецедентним в історії, коли лідери 5 держав летять одним бортом над територією іншої держави, де тривають бойові дії [7, с. 450–451].

У Тбілісі лідери України, Польщі, Литви, Латвії і Естонії виступили на мітингу, але реально вплинути на варіант врегулювання уже не могли. Адже Н. Саркозі прибув у Грузію після зустрічі Д. Медведєвим, з яким було погоджено сумнозвісний план Саркозі-Медведєва, який був спрямований на заморожування конфлікту та зміцнення позицій РФ,

збройні сили якої мали зайняти лінію зіткнення. Таким чином, прийняття такого варіанту врегулювання підривало суверенітет Грузії, оскільки останній пункт, який передбачав «створення міжнародних гарантій стабільності і безпеки в Південній Осетії і Абхазії», фактично надавав карт-бланш РФ на дії у регіоні, про що свідчить офіційне визнання незалежності обох самопроголошених республік Москвою 26 серпня 2008р.

Акцентуємо увагу, що значення позиції України щодо російської агресії проти Грузії було серйозно послаблено відсутністю внутрішньополітичного консенсусу всередині України. Адже 2008 рік відзначався серйозним внутрішньополітичним протистоянням між Президентом і Прем'єр-Міністром України, і якщо В. Ющенко як Глава держави і МЗС доклали максимум зусиль для інтернаціоналізації цього конфлікту та забезпечення міжнародної підтримки Грузії, то Верховна Рада України, в якій більшість належала депутатам від Партії регіонів та БЮТ, так і не змогла ухвалити постанову про засудження цієї агресії. Зокрема, у парламенті було зареєстровано 7 проєктів постанов про позиції України щодо агресії проти Грузії, але жодна не отримала достатньої кількості голосів.

Таким чином, російська агресія проти Грузії у 2008 р. стала серйозним викликом для міжнародної безпеки, на який світова спільнота не змогла адекватно відреагувати. Це призвело до подальшої кризи постбіполярної системи та посилення поліцентричності у міжнародній політиці. Україна як стратегічний партнер Грузії доклала максимум зусиль для організації міжнародної протидії російській агресії, але внутрішньополітичне протистояння всередині держави вкотре послабило позиції Києва на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Выступление и дискуссия на Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности. URL: <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>
2. Троян С. С. США в системі міжнародних відносин після 1991 року: концептуалізація проблеми. *Уманська старовина*. 2017. Вип. 3. С. 49–55.
3. Bucharest Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Bucharest on 3 April 2008. URL: https://www.nato.int/cps/us/natohq/official_texts_8443.htm

4. Заява МЗС України щодо загострення ситуації у Південній Осетії (Грузія). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0007321-08#Text>
5. Заява МЗС України Щодо переходу конфлікту у Південній Осетії (Грузія) у нову фазу із залученням військового потенціалу третьої сторони. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0006321-08#Text>
6. Смиронова І. Дипломатична роль України в урегулюванні російсько-грузинського конфлікту серпня 2008 р. *Науковий вісник УжНУ Політологія. Соціологія. Філософія. Випуск 13*. 2009. С. 221–227.
7. Заява МЗС України Щодо ситуації у Південній Осетії (Грузія). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0005321-08>
8. Ющенко В. А. Недержавні таємниці: нотатки на берегах пам'яті. Харків: Фоліо, 2014. 511 с.

Хоменко П.П.
*аспірант відділу нових
незалежних держав Державної установи
«Інститут всесвітньої історії НАН України»*

ДО ПИТАННЯ ІСТОРІЇ РОСІЙСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВЗАЄМВІДНОСИН В МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ КІНЦЯ ХVІІІ СТОЛІТТЯ

Відомо, яку вагому роль в політичному і суспільному житті Російської імперії відігравало польське питання, в основі якого лежав свого роду сплав усталених у суспільстві стереотипів щодо Польщі і поляків. Часом, в пору політичних криз, воно набувало особливої гостроти залишаючись об'єктом уваги та наукових досліджень сучасних істориків. Їх намагання дати об'єктивну історичну оцінку «фатальному питанню» стає предметом гострих дискусій, які водночас є свідченням наукової актуальності, що часто трансформується у політичне бачення минулого України, Росії та Польщі.

Метою цієї статті є дослідити зміст і еволюцію «польського питання» в російській історичній полоністиці до якої звертаються в дослідженнях М.Кареев, О.Гільфердінг, М.Коялович та ін. Специфіка теми має на увазі, що історичні праці одночасно можуть використовуватися і як джерела, і як історіографія.

Польське питання – це перш за все проблема державного статусу і меж польських земель в міжнародних відношеннях в Європі. Він виник під впливом серйозних політичних змін, пов'язаних з розділами Речі